

FOCUS

REPUBLICA MOLDOVA ÎN 2007: RETROSPECTIVĂ ȘI PERSPECTIVE

■ **Cadrul intern:**

“CONSECINȚA ALEGERILOR DIN 2007: AUTORITĂȚILE CENTRALE
CONTRA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE”

■ **Cadrul extern:**

“O RETROSPECTIVĂ A ANULUI 2007: TRANZIȚIA CONTINUĂ
ÎN TIMP CE MOLDOVA RATEAZĂ OPORTUNITĂȚI
VALOROASE”

■ **Cadrul de securitate:**

“AMENINȚĂRI MAJORE PENTRU SECURITATEA REPUBLICII
MOLDOVA ÎN 2007”

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) Viitorul reprezintă o organizație de cercetare, educație și de promovare, care activează într-o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, drept, științe politice, management instituțional și strategii. IDIS a fost înființat în 1993 în calitate de organizație neguvernamentală, necomercială și non-politică.

■ Cadrul intern**CONSECINȚA ALEGERILOR DIN 2007: AUTORITĂȚILE CENTRALE
CONTRA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE**

Ion Marandici

*ionmarandici@gmail.com****Politicizarea reformei în administrația
publică***

Democrația a evoluat lent în Republica Moldova în 2007. Observatorii naționali și internaționali la alegerile locale din 3/17 iunie au conchis că pentru a putea fi calificate drept alegeri libere și corecte, acestea rămân o practică, care mai are nevoie de multe îmbunătățiri. La nivelul primar, Partidul Comuniștilor a pierdut din influență și a obținut mai puțini primari și consilieri decât la alegerile locale din 2003. Totuși, la nivelul sub-național intermediar al consiliilor raionale, Partidul Comuniștilor (PCRM) a pierdut serios din putere datorită formării coalițiilor. Sondajele de opinie au arătat, însă, că pe parcursul anului 2007, popularitatea PCRM a oscilat între 44 și 48%. Următoarea în sondaje apare partidul Alianța Moldova Noastră (AMN) cu o intenție de vot în favoarea sa de 15-18%.

Partidele necomuniste au obținut o victorie simbolică trei luni după alegeri, atunci când în majoritatea consiliilor raionale (21 consilii raionale) au fost formate coaliții necomuniste. În 14 raioane, Alianța Moldova Noastră a reușit să negocieze alegerea președinților de raion. Acest lucru a dus la crearea unei situații unice în istoria recentă a republicii, astfel că la nivelul consiliilor raionale puterea aparține opoziției, în timp ce instituțiile naționale se află sub influența comuniștilor. În contextul unei reforme continue a administrației publice, autoritățile centrale dominate masiv de comuniști au întreprins o serie de măsuri pentru a diminua victoria partidelor necomuniste în raioane. Comuniștii încearcă diverse metode pentru a strangula financiar autoritățile necomuniste proaspăt alese. De asemenea, se încearcă discreditarea acestora. Legea Bugetului pentru 2008 adoptată de către Parlament la finele anului, prevede mai puține alocații din bugetul de stat disponibile pentru raioanele necomuniste.

Exemplul cel mai mediatizat în acest sens este confruntarea deschisă între autoritățile municipiului Chișinău (primar și Consiliul Municipal Chișinău) și pe de altă parte – Guvernul, Președinția și Parlamentul. Finanțele alocate capitalei potrivit Legii Bugetului de Stat pentru 2008 sunt mult mai mici în comparație cu alocările din 2007. Comparate cu resursele financiare direcționate către al doilea oraș ca mărime – Bălți, care este condus de către comuniști, capitala a obținut pentru 2008 o sumă de bani extrem de redusă. Opoziția parlamentară a protestat împotriva unei asemenea Legi a Bugetului de Stat pentru 2008, dar aceste proteste nu au influențat redistribuirea finanțelor publice. În aceste împrejurări învingătorul alegerilor locale în Chișinău, tânărul primar Dorin Chirtoacă a declarat deja că finanțele primite sunt suficiente numai pentru a acoperi cheltuielile pentru proiectele inițiate de către administrația precedentă, întrucât pentru proiecte noi nu există bani. Viziunile diferite asupra societății, trecutului sovietic, valorilor, etniei, simbolurilor naționale și limbii sunt elementele ce separă administrația publică locală din Chișinău de autoritățile comuniste din fruntea puterii centrale.

***Corjova, raionul Rezina, Buțeni – cuvinte-
cheie pentru alegerile din 2007***

Trei episoade ale alegerilor din 2007 au arătat că democrația moldovenească mai are multe probleme. Alegerile din comuna Corjova s-au dovedit a fi călcâiul lui Ahile pentru statul Republica Moldova. Pentru că miliția transnistreană a obstrucționat prin violență desfășurarea acestora, autoritățile legale nu au fost în stare să organizeze alegeri în această localitate. Locuitorii din Corjova nu au putut să-și aleagă autoritățile locale chiar după ce au fost organizate câteva runde de alegeri. Este simbolic faptul, că localitatea Corjova este locul de baștină

al președintelui Vladimir Voronin.

Timp de câteva luni, noii consilieri raionali din Rezina nu au fost capabili să găsească formula de compromis pentru a alege președintele raionului. La 3 iunie, partidele necomuniste au obținut majoritatea locurilor în Consiliul Raional. Pentru că nu s-a ajuns la o înțelegere, incapacitatea de a alege președintele Consiliului raional a condus la dizolvarea Consiliului și organizarea unor alegeri noi. Alegerile noi au avut loc la 11 noiembrie și comuniștii au obținut majoritatea locurilor în acest consiliu. Ținând cont de faptul că mai multe partide necomuniste au participat la alegerile noi, rezultatul a fost unul surprinzător. Absența observatorilor independenți în raion face dificilă verificarea declarațiilor unor reprezentanți ai opoziției, care afirmă că au fost utilizate resursele administrative în mod masiv de către comuniști. Două explicații ale victoriei comuniștilor la alegerile noi de la Rezina ar putea fi valide și la scară națională. Una dintre ele pleacă de la premisa că electoratul comunist este mult mai loial și mai stabil decât simpatizanții celorlalte partide. A doua ipoteză se bazează pe datele verificate sociologic, care arată că majoritatea partidelor necomuniste se orientează către același segment electoral: urban, cu o vârstă între 25 și 50 de ani, cu venituri medii sau înalte, vorbitori de română; pe de altă parte, PCRM se orientează către alte segmente electorale.

Situația creată în comuna Bușeni este un alt exemplu de deficit democratic. O instanță de judecată a decis excluderea din competiția electorală a reprezentantului AMN, Anatolie Postolache. Totuși, candidatul necomunist a contestat decizia și o instanță inferioară a permis participarea sa. În circumstanțe neclare, comuniștii au obținut excluderea sa de către o instanță superioară; decizia a stârnit un val de nemulțumire în comună, întrucât candidatul AMN devenise favorit în localitate. Câteva încercări de a organiza alegeri în localitate au eșuat, pentru că susținătorii unuia sau altuia dintre candidați blocau secția de votare. Ultima încercare din decembrie a provocat violențe între săteni.

Confruntarea între opoziție și partidul de guvernământ se amplifică

Confruntarea dintre opoziție și partidul de guvernământ s-a intensificat și este probabil că se va amplifica în 2008. Mai ales, noile partide extra-parlamentare sunt foarte anticomuniste. Dintre partidele parlamentare, Alianța Moldova Noastră, Partidul Social-Liberal și Partidul Democrat au devenit mai critice la adresa guvernării.

”Cazul Cubreacov” a demonstrat că strategia șantajului a funcționat în cazul creștin-democraților. Procuratura Generală a anunțat rezultatele unei investigații începută acum câțiva ani privitor la dispariția lui Vlad Cubreacov în timpul protestelor de masă organizate de către creștin-democrați în 2002. Potrivit declarațiilor publice ale unor reprezentanți ai Procuraturii Generale, răpirea lui Vlad Cubreacov ar fi fost o înscenare, pentru a atrage mai multe persoane la protestele stradale. Luând în considerare numeroasele indicii care arată că Procuratura Generală este influențată de către comuniști, concluzia firească este că investigația a fost re-începută în urma unui ordin politic. Un alt reprezentant al opoziției, liderul Alianței Moldova Noastră, Serafim Urecheanu este cercetat sub acuzația de fraudă. Audierile în cazul său continuă de câțiva ani.

Câteva partide și centre politice s-au consolidat în 2007. Partidul Social Liberal (Oleg Serebrian) a decis să fuzioneze cu Partidul Democrat (Dumitru Diacov), în timp ce Partidul Social Democrat (Eduard Mușuc) a decis să fuzioneze cu Partidul Democrației Sociale (Dumitru Braghîș). Este foarte probabil ca AMN, Partidul Liberal, Partidul Popular Creștin Democrat și Partidul Comuniștilor să nu fuzioneze cu vreun partid. Nou-apărutul Partid Liberal Democrat are capacitatea de a atrage partidele mai mici. Totuși, 2008 va fi probabil un an cu multe fuziuni pentru că noile amendamente ale Codului Electoral vor interzice formarea blocurilor electorale și vor duce la creșterea pragului electoral la 6%. În acest context, potrivit datelor sociologice numai câteva partide au șanse de a intra în noul Parlament – PCRM, AMN, PD+PSL urmate cu nesiguranță de către Creștin-Democrați,

Partidul Liberal și Social-Democrați.

Un audiovizual public independent

Libertatea presei și apariția unei mass media puternice și independente în Moldova sunt încă absente. Televiziunea publică va fi criticată mult mai dur, dacă nu își va revizui politica editorială și nu va renunța la măsurile de cenzură. Majoritatea rapoartelor de monitorizare independente preocupate de reforma audiovizualului au concluzionat că televiziunea publică și postul de radio public mai sunt influențate politic și sunt părtinitoare în prezentarea evenimentelor, favorizând Guvernul.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului și Consiliul de Observatori, structurile care ar trebui să monitorizeze și să susțină apariția unui audiovizual public independent nu reușesc să schimbe situația, afirmă aceleași rapoarte. În timp ce apar câteva trusturi media devine evident că partidele necomuniste nu au acces la o televiziune sau un post de radio cu acoperire națională, iată de ce în prezent sunt mai multe discuții despre audiovizualul public în societate inițiate de diverse ONG-uri și mai ales de către Asociația Presei Electronice Libere (APEL), Asociația Presei Independente (API) și Centrul Independent de Jurnalism (CIJ).

Societatea civilă: mai multă monitorizare decât influențare

Societatea civilă a rămas un actor nedevelopat în 2007. Au existat câteva tentative ale unor reprezentanți ai societății civile de a influența autoritățile. În general, societatea civilă moldovenească monitorizează reformele mai degrabă decât le influențează. O declarație de protest cerând mai multă transparență în ceea ce privește presupusele negocieri privind conflictul transnistrean a fost semnată în luna mai. Raportul celor treisprezece reprezentanți ai societății civile în privința implementării Planului de Acțiuni Moldova-UE, rapoartele de monitorizare a implementării reformei audiovizualului elaborate de către experții APEL, rapoartele periodice Euromonitor elaborate de către ADEPT, viitorul raport paralel privind drepturile copiilor (rețeaua ONG-urilor implicate în protecția copiilor), Planul Trilateral de Integritate Europeană și Euro-Atlantică (Institutul

de Politici Publice), rapoartele privind reforma administrației publice (IDIS-Viitorul) plus o serie de alte rapoarte referitoare la aspecte ce țin de securitate sau economie reprezintă doar câteva dintre contribuțiile analitice ale societății civile moldovenești pentru edificarea unei bune guvernări în Moldova.

Alte grupuri ale societății civile se axează pe acțiuni de protest stradale pentru a influența deciziile guvernamentale, pe care le consideră injuste. Protestele împotriva legii privind micul comerț (Asociația Micului Business), protestele împotriva interdicției transiterii postului public românesc TVR 1 (Uniunea Jurnaliștilor), protestele pentru mai multe drepturi pentru jurnaliști, protestele împotriva mutării ilegale a Pomului de Crăciun din Piața Marii Adunări Naționale sunt câteva acțiuni stradale mai semnificative. Mișcarea Refugiaților din Transnistria a pichetat de câteva ori clădirile guvernamentale și Consiliul Municipal Chișinău, în timp ce Asociația Victimelor Represiunilor Comuniste a pichetat Guvernul și Parlamentul pentru a determina autoritățile să modifice unele prevederi din legea ce permitea foștilor deținuți politici și persoanelor deportate să-și redobândească proprietatea. Câteva ONG-uri au protestat împotriva desfășurării alegerilor pentru Duma rusă în regiunea separatistă transnistreană. Cel mai activ ONG în domeniul protestelor publice a fost Asociația Hyde Park. După ce comuniștii au pierdut puterea în Chișinău, protestele au devenit mai frecvente și este probabil ca acestea să devină mult mai frecvente în 2008.

Câteva partide politice și-au exprimat dezacordul în stradă, probabil cea mai activă formațiune în această privință a fost Mișcarea Acțiunea Europeană condusă de către prof. Anatol Petrencu urmată de către social-democrați care au contestat noile reglementări în domeniul micului comerț. Alianța Moldova Noastră a organizat câteva proteste publice, în timp ce Partidul Liberal (PL) a organizat câteva evenimente publice și a protestat mai ales împotriva interdicției de a ocupa anumite funcții publice de către deținătorii mai multor cetățenii. Poliția a comis numeroase abuzuri la adresa protestatarilor; cel mai memorabil abuz a fost arestul câtorva membri marcanți ai PL la 27 martie, printre ei aflându-se și actualul primar al

Chișinăului, Dorin Chirtoacă.

Situația social-economică

Situația social-economică nu s-a îmbunătățit, dar contrar prognozelor multor economiști nu s-a înrăutățit. La începutul anului existau unele temeri că politica economică a Federației Ruse la adresa Moldovei ar putea cauza înrăutățirea standardelor de viață în țară. În pofida secetei și a roadei proaste, situația economică nu s-a destabilizat. Aceasta nu a fost o consecință a politicilor economice promovate de Guvern, ci mai degrabă urmarea faptului că nivelul remitențelor din partea migranților moldoveni a atins un nivel fără precedent. În 2007, studiile realizate de către Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional (FMI) au relevat că Moldova este pe primul loc în ceea ce privește nivelul remitențelor ca procent din Produsul Intern Brut. Numai la sfârșitul anului, inflația a atins cota îngrijorătoare de 10% și din această cauză, în țară pe parcursul lunii decembrie s-a aflat o misiune de evaluare și consultanță a FMI. Reprezentanții misiunii FMI au declarat în esență că migranții moldoveni au ajutat Moldova să facă față consecințelor secetei și șocurilor externe.

Noile inițiative de privatizare arată că atunci când alege politicile în domeniul economic, partidul aflat la guvernare nu este ghidat de către ideologia comunistă. După lansarea „inițiativelor de liberalizare”, autoritățile au înțeles că pierderile pe care le aduc bugetului unele întreprinderi de stat ar trebui acoperite și au decis să vândă o parte din acțiunile statului în aceste întreprinderi.

Ultimele date statistice plasează Moldova pe ultimul loc în privința prosperității populației. Moldova rămâne cea mai săracă țară din Europa și această imagine va rămâne în memoria multor potențiali investitori. Probabil, pentru a ameliora această imagine, guvernul a decis elaborarea unui brand al Moldovei, care încearcă să promoveze imaginea țării în străinătate. După cum evidențiază Indicele Transparency International corupția este încă percepută drept un fenomen răspândit în Moldova. Aname corupția și diverse declarații ale politicianilor moldoveni sunt elemente care continuă să afecteze imaginea Moldovei. Nu ar trebui să

uităm că donatorii cei mai importanți cum sunt UE, SUA și instituțiile financiare (FMI, Banca Mondială) își oferă ajutorul și creditele cu condiția că vor fi întreprinse reformele privind edificarea unei bune guvernări.

Moldova în 2008

Confruntarea dintre administrația publică locală și autoritățile centrale se va intensifica în 2008 punând în pericol implementarea coerentă a reformei administrației publice. Raportat la partidele necomuniste, partidul de guvernământ are viziuni diferite asupra identității naționale, simbolurilor naționale și denumirea limbii oficiale. Alegerile din 2007 au mobilizat comuniștii, iar episoadele ulterioare de la Rezina și Buțeni demonstrează că Partidul Comuniștilor nu este pregătit să renunțe ușor la influența politică. Sondajele relevă că partidul de guvernământ se bucură de-a lungul a câțiva ani de o popularitate înaltă, ceea ce nu este specific sistemelor pluripartidiste.

Lupta pentru o mass media liberă și independentă va continua, însă este puțin probabil ca în anul pre-electoral 2008, mass media aflată în proprietatea statului să-și schimbe practicile. În timp ce comuniștii au deja la dispoziție două posturi TV private și postul de radio Antena C cu acoperire națională, partidele necomuniste vor încerca să-și fondeze propriile posturi TV și radio.

Societatea civilă va deveni mai activă în 2008, nu în ultimul rând pentru că va fi mai simplu să se obțină autorizația de protest din partea autorităților necomuniste din Chișinău. Totuși, situația socio-economică din țară nu se va schimba substanțial în bine, pentru că creșterea economică se bazează mai ales pe remitențele migranților moldoveni.

■ Cadrul extern

O RETROSPECTIVĂ A ANULUI 2007: TRANZIȚIA CONTINUĂ ÎN TIMP CE MOLDOVA RATEAZĂ OPORTUNITĂȚI VALOROASE

Sergiu Panainte
sergiu.panainte@gmail.com

Contextul general

Anul politic 2007 se apropie de sfârșit. Este timpul evaluărilor și al bilanșurilor a ceea ce a fost bun și ceea ce s-a făcut greșit de către reprezentanții statului pe arena internațională. Este timpul pentru un moment de respiro înainte de reînceperea tensiunilor vieții politice din Moldova. Este timpul de a învăța din lecțiile date de către 2007 și de a nu repeta aceleași greșeli în 2008.

Având în vedere că lumea exterioară a Moldovei se învîrte în jurul vecinilor săi și a unui număr redus de actori internaționali cheie, se poate face o diviziune a politicii externe a Moldovei potrivit câtorva paliere. Primul dintre acestea ar fi relațiile dintre Moldova și Federația Rusă, ultima fiind atât sursa, cât și cheia pentru majoritatea problemelor Republicii Moldova. De departe, aceasta înglobează conflictul transnistrean și problema suveranității statului moldovenesc, dependența economică și energetică de piețele de desfacere rusești, precum și importul de gaz și petrol.

Al doilea palier încorporează relațiile dintre Moldova și Uniunea Europeană (UE). Începînd cu 2003, Moldova, condusă de Guvernul comunist, a declarat integrarea europeană drept o prioritate majoră a politicii sale externe. Cîteva pași au fost făcuți pentru îndeplinirea acestui scop, aparent insuficienți pentru a genera o metamorfoză amplă de la o democrație în tranziție la un stat modern și cu o democrație consolidată, capabil de a-și asuma drepturile și obligațiile unui stat membru UE.

Al treilea palier se referă la relațiile moldo-române, care au atins punctul maxim de tensiune în timpul acestui an, culminînd prin expulzarea a doi diplomați români, care au fost declarați *persona non grata*. Aceste tensiuni au drept sursă iresponsabilitatea președintelui Voronin și politica sa agresivă de românofobie. Un alt motiv este că România a aderat la UE la 1 ianuarie 2007, ceea ce a afectat relațiile preferențiale cu statul vecin, date fiind cerințele de ajustare la normele și procedurile

UE. Rezultatul a fost anularea Tratatului de Liber Schimb între România și Republica Moldova, în vigoare din 2001 și introducerea regimului de vize pentru cetățenii moldoveni. Adăugînd la cele de mai sus politica promovată de Voronin față de România, anul 2007 a fost cel mai dezastruos pentru relațiile dintre cele două state.

Al patrulea palier are în vedere relațiile dintre Moldova și Ucraina. Ca atare, acestea au lipsit, motivul fiind criza politică din Ucraina și alegerile parlamentare anticipate de la sfârșitul lunii septembrie. Totuși, administrația președintelui Iușcenko este favorabilă rezolvării problemei transnistrene, care este o amenințare și la adresa securității Ucrainei, dar și păstrării suveranității Republicii Moldova. Majoritatea inițiativelor de cooperare se desfășoară în cadrul Misiunii Uniunii Europene de Asistență la Frontieră, menită să îmbunătățească managementul frontierei și securitatea la hotarul moldo-ucrainean, cu un accent deosebit pe segmentul transnistrean.

Al cincilea palier este dedicat relațiilor Moldovei cu lumea exterioară. Aici se pot menționa relațiile cu Statele Unite ale Americii (SUA), care au lipsit din punct de vedere politic din această regiune. Motivele ar putea fi diverse: procesul de reglementare din Irak, prezența continuă a forțelor armate americane în Afganistan, problema Iranului etc. Deși proiectele finanțate de Ambasada SUA de la Chișinău continuă, prezența acestui stat în viața politică din Moldova lipsește. Acest palier se referă de asemenea la relațiile cu Comunitatea Statelor Independente (CSI). Totuși, aceste relații se intensifică numai în timpul summit-urilor CSI, fără consecințe majore.

Al șaselea și ultimul palier va lua în considerare activitatea/inactivitatea Moldovei în organizațiile internaționale și/sau inițiativele regionale. Se pot aminti în primul rînd Organizația Națiunilor Unite și agențiile sale care desfășoară diferite programe în Moldova. În al doilea rînd, trebuie menționat

OSCE, mediator în conflictul transnistrean. Mai departe, este importantă relația Moldovei cu Consiliul Europei, care încă monitorizează procesul (ne)democratic din țară. Apoi, ar putea fi menționate inițiativele regionale la care Moldova este parte, precum CEFTA, SPSEE, CPSEE, CEI, SECI etc, și care reprezintă ușa de intrare în UE. Singurul lucru este că Moldova trebuie să dea dovadă de interes și să respecte cerințele înaintate de UE pentru a beneficia de un statut privilegiat. În pofida faptului că Moldova participă la Parteneriatul pentru Pace al NATO și în 2005 a fost elaborat un Plan Individual de Acțiuni Moldova – NATO, deocamdată relațiile cu această organizație nu au evoluat în nici un fel, Moldova declarându-și neutralitatea față de oricare organizație cu caracter militar.

“Divide et Impera” in Stil Rusesc

2007 a fost ultimul an al mandatului de președinte al lui Putin. Sub conducerea lui, Rusia a început un proces de “recâștigare” a controlului asupra arenei internaționale și în primul rând asupra “vecinătății apropiate”. Politica gazului și a petrolului a fost folosită pentru promovarea intereselor Rusiei în Europa. Aceasta a fost și situația Moldovei. Spre deosebire de alte țări, Moldova este triplu dependentă de Rusia – gaze naturale și petrol, piețe de desfacere pentru export și Transnistria. Administrația lui Putin s-a folosit de toate acestea pentru a obține rezultatele dorite: Moldova să nu devină un candidat pentru integrarea în UE, menținerea neutralității acesteia în timp ce Rusia își păstrează forțele militare în Transnistria, iar clasa politică moldovenească trebuie să fie obedientă politicii ruse, altfel va fi imposibil de realizat progrese în oricare din sectoarele menționate mai sus.

Pe parcursul anului 2007, președintele Voronin s-a întâlnit de zeci de ori cu omologul său rus și a fost suspectat de a purta negocieri secrete în privința soluționării conflictului transnistrean contrare intereselor țării. Aceasta a fost mult mai evident în a doua jumătate a anului, când mandatul lui Putin se apropia de sfârșit; prin urmare, Voronin pierdea speranța de a îndeplini cea mai mare promisiune electorală – reintegrarea țării. Oricum, s-a putut observa că Rusia aplica principiul roman divide et impera, prin care s-a urmărit încetinirea soluționării conflictului făcând promisiuni lui Voronin, iar pe de altă parte acordând sprijin lui Smirnov – acela de

a rămîne la putere și independent de Chișinău, dar nu și de Moscova.

Pentru a obține compromisuri de la Voronin și de a împiedica procesul de integrare europeană, Rusia a ținut piețele sale închise pentru exporturile moldovenești, în majoritate produse vinicole și agricole, care reprezintă exportul tradițional al Moldovei în Rusia. Pierderile au fost extrem de mari dat fiind faptul că veniturile obținute din exportul acestor produse constituie o parte considerabilă din bugetul național.

În timp ce Voronin nu a recunoscut niciodată purtarea de negocieri secrete cu Putin, el a lansat câteva inițiative de a mări încrederea între Chișinău și Tiraspol, încurajate în mod tacit de către Moscova. Totuși, conform aceluiași principiu divide et impera, Smirnov a refuzat orice cooperare cu oficialitățile de la Chișinău, menținându-se impasul în negocierile asupra problemei transnistrene. Situația este pe plac mai mult Rusiei. Ea menține controlul asupra ambelor maluri ale Nistrului și un conflict înghețat în proximitatea UE, care niciodată nu va accepta un candidat cu dispute teritoriale nesoluționate și cu forțe militare străine pe teritoriul său. După câștigarea alegerilor parlamentare din Rusia de către partidul pro-prezidențial, nu pot fi așteptate schimbări radicale în relațiile moldo-ruse.

Politica pașilor mărunți și a oportunităților ratate

Cursul relațiilor Moldova – UE urmează deja de trei ani prevederile stabilite în Planul de Acțiuni. 2007 a fost ultimul an al implementării acestui plan și unul crucial pentru soarta de mai departe a relațiilor cu UE. Cu toate acestea, anul curent a fost un an al oportunităților ratate de ambele părți, dar mai mult pentru Moldova. În pofida micilor „succese” înregistrate în toamnă cu privire la semnarea și intrarea în vigoare a Acordurilor de Facilitare a Regimului de Vize și Readmisie, ultimul an pentru realizarea Planului de Acțiuni a fost o dezamăgire în primul rând pentru opinia publică din Moldova și pentru instituțiile UE, în al doilea rând.

Condițiile pe care Moldova trebuia să le îndeplinească în conformitate cu Planul de Acțiuni nu au fost realizate în totalitate. În primul rând, Moldova are mari deficiențe la capitolul juridic, cea mai mare fiind dependența justiției de puterea

executivă. Mai mult, libertatea presei și drepturile civile, inclusiv libertatea religiei, nu sunt respectate. Este suficientă o singură privire la deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului în procesele împotriva Republicii Moldova, pentru a vedea că cele mai multe dintre cauze au fost pierdute de stat. Avînd în vedere acest bilanț negativ, președintele Voronin a exprimat intenția de a pune capăt statutului de membru al Moldovei în cadrul Consiliului Europei.

Deși ultima evaluare a Planului de Acțiuni a fost „pozitivă” și oficialii UE au menționat progresul în elaborarea bazei legislative a statului, a fost sugerat că reformele vor avea rezultat doar atunci cînd efectele lor vor fi resimțite de către populație, un mic indiciu la nivelul de sărăcie și problemele migrației ilegale.

Dacă ar fi fost îndeplinite în totalitate prevederile Planului de Acțiuni, Moldova ar fi fost capabilă să ridice relațiile sale contractuale cu UE la un nou nivel, lucru pe care de fapt îl urmărește. Totuși, dublele standarde aplicate de Voronin și ambiguitatea în relațiile cu UE au făcut ca Uniunea Europeană să adopte politica pașilor mărunți, un instrument care nu obligă la nimic, decît dacă țara țintă se conformează normelor și valorilor europene, precondiții pentru o viitoare aderare.

Pe de altă parte, în ciuda sprijinului pe care UE îl acordă în cadrul Misiunii EUBAM și a Programului TACIS, valoarea sa adăugată nu poate fi pe deplin resimțită. Oficialitățile de la Chișinău ar dori să vadă UE la masa de negocieri asupra Transnistriei, în calitate de mediator, drept o contrabalansă influenței Rusiei. Europa nu este gata deocamdată să promită sprijin fie condiționat, fie necondiționat, noilor state independente (Moldova, Ucraina și în oarecare măsură Belarus). Iată de ce 2007 este anul oportunităților ratate de ambele părți. În speranța că 2008 va schimba această stare de fapt, trebuie să așteptăm anul electoral 2009, doar dacă situația nu se va schimba în mod dramatic pînă atunci.

Disputa asupra identității sau frica de dispariție?

Cel mai nereușit vector al politicii externe moldovenești a fost dat de relațiile cu România. Tensiunile au fost provocate, așa cum a fost menționat în introducere, de aderarea României la UE, lucru care a creat probleme libertății de mișcare

cetățenilor moldoveni pe teritoriul României, precum și pierderea preferințelor comerciale, iar pe de altă parte de antipatia ascendentă a președintelui Voronin față de tot ce este românesc. În mod evident, aceasta nu a contribuit la stabilirea unei atmosfere de lucru pentru a soluționa problemele generate de aderarea României la UE.

De la începutul anului, a fost clar că cetățenii moldoveni vor avea nevoie de vize pentru a călători în România, iar președintele Băsescu și-a informat omologul că o soluție viabilă ar fi deschiderea a două noi consulate românești la Bălți și Cahul. Din moment ce nimic nu a fost întreprins de către autoritățile moldovenești pentru a da curs acestei cereri, Secția Consulară a Ambasadei României la Chișinău a fost sub un asediu permanent, continuînd cu scandalul vizelor din august. Recenta inaugurare a noii clădiri pentru Secția Consulară a rezolvat doar pe jumătate problema, deoarece procedura de depunere a actelor nu a fost încă decisă.

O sursă majoră de neplăceri în relațiile moldo-române o constituie președintele Voronin. Aproape oricare dintre aparițiile sale în mass-media conține un atac verbal la adresa României. El a acuzat statul vecin de sponsorizarea partidelor și a ziarelor ilegale, furt de cetățeni, prin acordarea cetățeniei românești cetățenilor Republicii Moldova, interferența în treburile interne ale statului și a numit România „ultimul imperiu din Europa” care tinde să ocupe Republica Moldova. Au fost și alte „diversiuni”, precum vizita a trei personalități obscure de la Iași în plenul Parlamentului și la Președinție, care aparent au revendicat identitatea „moldovenească”. Voronin nu a pierdut ocazia de a părea ridicol și de a promite acordarea cetățeniei Republicii Moldova la 10 milioane de etnici din estul României.

Întrebarea este dacă Voronin luptă pentru o identitate pseudo-moldovenească pentru cetățenii Republicii Moldova, dar împotriva originilor românești și a istoriei românilor, sau îi este frică să piardă într-adevăr cetățenii „săi” și eroziunea ulterioară a statalității moldovenești pe care el și tovarășii săi comuniști încearcă să o construiască. Este necesară o schimbare de generații cînd politicieni necompromiși vor aborda relațiile dintre cele două state din punct de vedere pragmatic și în spiritul cooperării și prieteniei. Cel puțin 2008 nu promite o schimbare în bine în relațiile cu vecinul vestic.

Scopuri comune, interese comune

Relațiile dintre Moldova și Ucraina au fost mai mult sau mai puțin absente pe parcursul anului 2007 din cauza crizei politice care a avut loc în statul vecin. De când președintele Iușcenko a venit la putere, Moldova a sperat că soluționarea problemei transnistrene a câștigat un alt susținător. Fiind un adept al unei Ucraine europene, Iușcenko a trebuit să dea dovadă de bune intenții în relațiile cu Occidentul, iar primul test a fost tocmai Transnistria. Totuși, Rusia nu a ieșit din cărți și a exercitat o presiune enormă asupra Ucrainei. În 2007 am văzut pîrghiile pe care Rusia le aplică pentru a controla vecinătatea apropiată, rezultatul fiind venirea la conducerea Guvernului ucrainean a pro-rusului Ianukovici. Alegerile parlamentare anticipate din anul curent au trebuit să stabilească o dată în plus drumul pe care Ucraina dorește să îl urmeze. Cu o diferență minoră, forțele pro-occidentale au învins.

Noul guvern ucrainean împărtășește aceleași scopuri ca și Moldova, respectiv dezideratul de integrare europeană. Pentru aceasta este nevoie de conformare cu normele și valorile europene, dar și contribuții la rezolvarea conflictului transnistrean. Prin urmare, avînd aceleași interese și scopuri, anul 2008 trebuie să dea un nou imbold dezvoltării relațiilor moldo-ucrainene. Cu toate acestea, Rusia veghează asupra ambelor, iată de ce cooperarea îndeaproape între Moldova și Ucraina este crucială pentru a depăși influența „fratelui mai mare”.

Moldova și lumea exterioară

Prin definiție, lumea exterioară a Moldovei începe imediat după hotarele sale și se termină cu vecinii, Rusia și Uniunea Europeană. Alte țări sunt prea departe și joacă un rol prea mic pentru politica externă a Moldovei. Totuși, SUA este prin definiție un actor cheie în politica mondială și unul cu care fiecare stat trebuie să aibă relații amabile.

SUA este observator în formatul de negocieri „5+2” în vederea soluționării conflictului transnistrean și monitorizează îndeaproape activitatea Misiunii OSCE în Moldova. Cu toate acestea, Moldova pare să fie mai puțin importantă, deoarece această regiune geo-strategică a fost lăsată la discreția Uniunii Europene și a Rusiei,

unde cea din urmă are mai multe pîrghii de a controla situația. De aceea, se poate afirma că SUA lipsește tot mai mult de pe arena politică din Moldova. În pofida faptului că UE este un pol de atracție, ea nu întreprinde suficiente măsuri pentru a împiedica Rusia să dicteze regulile jocului în sud-estul Europei. O prezență politică și diplomatică mai vizibilă a Statelor Unite ar contrabalansa Rusia și ar da speranțe Moldovei pentru o ducere la bun sfîrșit a tranziției.

Aici poate fi inclusă și CSI. Organizația pe jumătate inactivă este o relicvă a trecutului, utilizată de Rusia pentru a menține controlul asupra republicilor post-sovietice. Deși au fost lansate o mulțime de inițiative economice, politice și de securitate, nu a fost realizat nici un progres. În timp ce scopul de integrare europeană este în conflict cu prezența Moldovei în CSI, Voronin nu poate și nici nu vrea să părăsească această organizație doar din cauza Rusiei. Per Se, CSI nu are un aport semnificativ la securitatea și bunăstarea Moldovei. Fără îndoială, relațiile de prietenie cu statele membre CSI trebuie menținute, dar să nu fie o barieră în calea integrării europene.

Moldova și Organizațiile Internaționale în 2007

Organizațiile internaționale reprezintă locul unde Moldova își poate exprima problemele și poate cere sprijin pentru rezolvarea lor. Un aspect pozitiv este acela că Moldova a declarat necesitatea retragerii trupelor rusești în timpul sesiunii Adunării Generale a Națiunilor Unite. De asemenea, reprezentantul Moldovei la ONU, Alexei Tulbure, a fost numit președintele uneia dintre Comisiile Adunării Generale.

Totuși, în ceea ce privește OSCE, situația rămîne nechimbată și toate eforturile depuse de Misiunea OSCE din Moldova nu sunt suficiente pentru reluarea negocierilor în problema transnistreană. Mai mult decît atît, șeful Misiunii a fost schimbat; a avut loc vizita Ministrului de externe spaniol, țara care deține președinția OSCE, dar iarăși fără nici un rezultat pentru depășirea impasului.

În ceea ce privește cooperarea regională, Moldova încearcă să își apere interesele în diverse organizații la care este parte. În 2008, Moldova

va deține președinția Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est, un proiect menit să apropie statele membre ale acestuia de UE. Alte organizații regionale prezintă de asemenea o importanță majoră pentru încurajarea cooperării regionale. Deocamdată, fără șanse de integrare europeană, Moldova trebuie să privească în viitor și să se străduiască să implementeze reformele democratice și adoptarea normelor europene.

Proгноze

Anul 2008 va fi unul dur din punct de vedere politic. Va fi un an preelectoral, care va crea premisele pentru alegerile parlamentare din 2009. Partidul Comuniștilor încearcă să se mențină în vârful sondajelor de opinie, în timp ce are loc crearea de noi partide sau fuzionarea

altora. Astfel, viața politică internă va prevala asupra celei externe. Totuși, relațiile cu Rusia vor fi fie întărite, fie reconsiderate după crearea guvernului și a alegerilor prezidențiale în această țară.

Cum vor arăta relațiile cu UE va fi decis după ce un nou Acord contractual va fi oferit Republicii Moldova, care se așteaptă să aibă loc în primăvara lui 2008, în cazul în care Acordul de Parteneriat și Cooperare nu va fi prelungit cu încă un an.

Relațiile cu România vor urma cel mai probabil tendința pe care au avut-o în 2007, fiindcă Voronin nu slăbește presiunea asupra vecinului vestic.

În 2008 nu se prevăd anumite surprize. Va fi un an dificil în care se va decide viitorul Republicii Moldova.

■ Cadrul de securitate

AMENINȚĂRI MAJORE PENTRU SECURITATEA REPUBLICII MOLDOVA ÎN 2007

Ion Marandici

ionmarandici@gmail.com

Conflictul transnistrean, securitatea energetică și stabilitatea aprovizionării cu energie, securitatea alimentară, migrația ilegală și disputele identitare au fost cele mai mari probleme de securitate în 2007. Implementarea Planului Individual de Acțiuni și Parteneriat Republica Moldova-NATO (IPAP) ar fi trebuit să conducă la menținerea unor forțe armate eficiente, implementarea pregătirii în situații de criză și de apărare, asigurarea viabilității infrastructurii critice, utilizarea adecvată a serviciilor de informații pentru detectarea și identificarea amenințărilor și tentativelor de spionaj, protecția informației clasificate. Toate acestea sunt elemente ale unei strategii eficiente pentru asigurarea securității naționale în condițiile existenței unei bune guvernări. Totuși, buna guvernare nu este cea mai bună expresie pentru a descrie situația actuală din Moldova. Scurta istorie a instituțiilor de secu-

ritate în Moldova este probabil o altă explicație a reformei continue în domeniul de securitate.

Conflictul transnistrean: o nouă abordare?

Negocierile în formatul „5+2” nu s-au desfășurat pe parcursul aproape a doi ani. Zvonuri despre diversele negocieri bilaterale au circulat în presă, însă, nu au fost confirmate de către autorități. Totuși, oficialii moldoveni au căutat căi alternative pentru a debloca situația. Lansarea inițiativelor Președintelui Voronin în privința conflictului transnistrean la 4 și 10 octombrie ar fi însemnat un progres, dacă conducerea transnistreană ar fi reacționat pozitiv. La 4 și 10 octombrie, în două interviuri pentru presa de limbă rusă (Komsomolskaya Pravda, Izvestia), Voronin a propus un set de inițiative de consolidare a încrederii ce ar con-

tribui concomitent la îmbunătățirea vieții pentru cetățenii de pe ambele maluri ale râului Nistru.

În esență, Voronin a propus următoarele: recunoașterea diplomelor Universității din Tiraspol de către autoritățile legale din Chișinău, re-lansarea coridorului de transport Chișinău-Leușeni-Dubăsari, formarea unei infrastructuri a căilor ferate integrate și o întreprindere comună pentru administrarea căilor ferate, darea în exploatare a podului de la Gura-Bâcului pentru reconstrucția căruia UE a cheltuit circa 2 milioane Euro. O altă propunere ține de o televiziune comună, care ar putea fi pro-guvernamentală NIT. Voronin a mai propus desființarea posturilor de control de-a lungul liniei de demarcație neoficiale și reducerea posturilor mixte de menținere a păcii. Drept recompensă, Moldova ar putea convinge Uniunea Europeană să înlăture interdicția pentru vize impusă reprezenanților regimului separatist. Probabil, cea mai șocantă inițiativă pentru mulți dintre cetățenii moldoveni a fost propunerea președintelui de dezarmare coroborată cu propunerea de a demilitariza părțile implicate în conflict, de parcă Moldova s-ar afla deja într-o situație postconflictuală.

Făcând referire la neutralitatea constituțională, președintele moldovean a schițat trei etape ale procesului de demilitarizare. În primul rând, în următoarea jumătate de an, Chișinăul și Tiraspolul ar trebui să distrugă tot armamentul greu, sistemele de lansare a rachetelor și sistemele complexe de artilerie. În al doilea rând, Chișinău și Tiraspol ar trebui să formeze o armată unificată comună. A treia etapă presupune instruirea forțelor armate comune în instituții militar-pedagogice teritoriale. Timp de jumătate de an, tinerii recruți ar trebui să studieze mai ales problema pacificării și după care să plece acasă. Președintele Voronin a subliniat că pentru desfășurarea cu succes a reformelor este necesară asistența financiară externă. Noua abordare moldovenească va eșua, probabil, mai ales pentru că abordarea celeilalte părți nu este una diplomatică și nobilă, dar mai degrabă bazată pe argumentul forței. Ocuparea ilegală a portului fluvial de la Varnița și alegerile eșuate de la Corjova au arătat clar că forța este ceea ce contează în relațiile dintre Chișinău și Tiraspol. Demilitarizarea este un obiectiv specificat și în noul proiect de program al Partidului Comuniștilor. Inițiativa

Președintelui Voronin referitoare la demilitarizare este foarte suspectă, întrucât potrivit unor experți, forțele militare ale Moldovei sunt mai slabe decât cele din regiunea separatistă. Se pare că singurul pericol real la adresa Moldovei nu vine din partea României sau Ucrainei, ci anume din partea stângă a Nistrului.

Trebuie de menționat faptul că “nobilele” inițiative nu au fost prezentate oficial conducerii transnistrene. Unele surse afirmă că autoritățile transnistrene au primit o scrisoare oficială de la Ministerul moldovean al Reintegrării ce conținea o simplă fotocopie a celor două interviuri. În general, inițiativele lui Voronin au fost receptate cu răceală la Tiraspol. Două răspunsuri diferite au venit de acolo. Igor Smirnov a calificat aceste inițiative drept populiste și doar niște acțiuni superficiale, în timp ce Evgheny Shevchuk, liderul mișcării “Obnovlenie” și spicherul parlamentului local le-a considerat demne de a fi luate în seamă. Ar putea fi o coincidență, însă în acest an a fost desființată de către Sovietul Suprem taxa migrațională și autoritățile regiunii separatiste au promis abolirea în scurt timp și a taxelor de import exagerate pentru produsele moldovenești.

În trecut, autoritățile moldovene au mai venit cu asemenea inițiative de sporire a încrederii reciproce, dar acestea au fost răzlețe și nu au reprezentat o abordare oficială coerentă. Eliberarea în regim gratuit a pașapoartelor și buletinelor de identitate moldovenești pentru locuitorii regiunii, ochelarii gratuit pentru pensionari, înregistrarea gratuită a firmelor din Transnistria la Camera de Comerț a Republicii Moldova, programele comune de combatere a tuberculozei și SIDA, susținerea persoanelor cu handicap sunt doar câteva măsuri de sporire a încrederii întreprinse anterior. Pe lângă sporirea încrederii, acestea sunt acțiuni, prin care se încearcă aducerea în câmpul legal al statului a persoanelor și agenților economici din regiunea separatistă. Un asemenea pas în direcția legalizării a fost și regulamentul aprobat în ultimele luni ale lui 2007, care prevede interdicția circulației pe teritoriul Moldovei, de la 1 iulie 2008, a vehiculelor cu numere de înmatriculare transnistrene. În ultimii ani, numeroși proprietari de mașini de pe ambele maluri își înmatriculau vehiculele în regiunea separatistă, pentru că taxele de import erau mai mici, iar prețul final pentru o mașină mai

mic. Vehiculele cu simbolurile nerecunoscute ale regimului separatist puteau fi văzute parcate chiar în fața clădirilor guvernamentale. Decizia guvernului a stârnit nemulțumirea populației de pe ambele maluri, iar autoritățile de la Tiraspol au promis să “se răzbune” nepermițând pe viitor accesul autoturismelor cu numere moldovenești pe teritoriul din stânga Nistrului. În prezent, oficialii moldoveni negociază cu Ucraina interdicția accesului acestor vehicule pe teritoriul Ucrainei.

În fine, afirmațiile vizavi de presupusele negocieri secrete reușite purtate de către președintele Voronin cu omologul său rus, Vladimir Putin s-au dovedit a fi doar zvonuri. Următoarea întâlnire a celor doi președinți urmează să aibă loc la 22 ianuarie, după ce Voronin va face o vizită la Bruxelles și se va întâlni cu președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso. Oricum, luând în calcul faptul, că Rusia și-a suspendat participarea sa în cadrul Tratatului Adaptat FACE este puțin probabil ca retragerea soldaților ruși de pe teritoriul regiunii separatiste să aibă loc în anul electoral 2008. Organizarea alegerilor pentru Duma de Stat și a campaniei electorale pe teritoriul republicii nerecunoscute au demonstrat încă o dată că Federația Rusă nu respectă autoritățile legale ale Republicii Moldova. În ciuda faptului, că Ministerul Afacerilor de Externe și Integrării Europene a Republicii Moldova a permis Federației Ruse să deschidă o singură secție de votare pe teritoriul său, Moscova a deschis fără a avea acordul autorităților moldovene douăzeci și trei de secții de votare în regiunea separatistă. Acest lucru arată că există în mod clar o discrepanță între discursul despre integritatea teritorială a Moldovei și acțiunile reale ale Federației Ruse.

IPAP: între informare și implementare

Chiar dacă două rapoarte interne despre implementarea Planului Individual de Acțiuni și Parteneriat Moldova – NATO (IPAP) au fost expediate la sediul NATO, în țară, implementarea documentului semnat la 19 mai 2006 este mult mai puțin discutată decât implementarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova.

Procesul de implementare este monitorizat de către Președintele statului și Consiliul Suprem de Securitate. Coordonarea întregului proces este asigurată de către Comisia Națională pentru Elab-

orarea și Implementarea IPAP creată la 5 august 2005 printr-un decret prezidențial. Președintele acestei Comisii este Andrei Stratan, Ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene. În pofida faptului că mecanismele de implementare au fost stabilite încă în 2006, în 2007 nu au fost realizate progrese mari. Un factor ar putea fi numărul prea mare al angajamentelor pe care și le-au asumat oficialii moldoveni, un alt factor ar fi lipsa resurselor financiare și nu în ultimul rând, absența voinței politice.

Pe parcursul lui 2007 au fost deschise două Centre de Informare și Documentare NATO la Chișinău și Cahul. Deschiderea Centrului de Informare și Documentare NATO la Chișinău, la 3 octombrie, în prezența oficialilor NATO a fost primul pas către mai multe discuții pe marginea opțiunilor strategice ale Moldovei. Ambele centre de informare, dar și următoarele care vor fi deschise ar trebui să aducă o vizibilitate crescută a Alianței Nord Atlantice în Moldova. O vizibilitate sporită este necesară întrucât ultimele sondaje de opinie relevă că populația ar vota împotriva aderării la NATO în cazul organizării unui referendum în acest sens. Explicația cea mai evidentă a acestei atitudini negative este dominația presei ruse (ziare și televiziuni), care propagă mai degrabă o imagine negativă a NATO în Moldova. Activitățile Moldovei în cadrul Programului Parteneriatului pentru Pace cu NATO și acțiunile în cadrul IPAP nu sunt comunicate eficient societății. Unii responsabili consideră că ar trebui elaborată o strategie națională de informare a societății despre relațiile Moldova-NATO, care ar contribui și la demontarea stereotipurilor negative despre NATO. Pentru o informare mai bună a fost detașat la Bruxelles un reprezentant al Republicii Moldova, care va asista la întâlnirile din cadrul Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (26 de state membre+20 de state partener). Modificarea statutului de neutralitate nu este pe agenda partidului de guvernământ, pentru că acesta consideră neutralitatea drept temelia securității naționale a statului și unul dintre principiile de bază ale politicii externe.

În 2008, bugetul militar va constitui circa 222 milioane lei (sau 18 milioane dolari US) ceea ce este insuficient pentru a îndeplini acțiunile specificate în IPAP. Chiar dacă Guvernul a aprobat

Planul Național de Implementare a IPAP, cele mai importante documente în domeniul reformei militare și în domeniul securității așteaptă să fie aprobate sau să fie elaborate. Combinat cu penuria de resurse financiare, aceasta este cea mai mare întârziere în implementarea IPAP. O nouă Concepție a Securității Naționale și Concepția Strategică Națională nu au fost încă aprobate. Evaluarea Apărării Strategice va fi întreprinsă cu asistența și susținerea Marii Britanii. Strategia Națională Militară nu a fost elaborată. După o perioadă de cooperare intensă în 2006, când au avut loc două exerciții multinaționale în Moldova (Cooperative Longbow 2006 și Cooperative Lancer 2006) și vizita președintelui Voronin la sediul NATO de la Bruxelles a urmat un an mai puțin activ. Totuși, și în 2007 a avut loc un exercițiu internațional numit Medceur 2007, care avea drept scop îmbunătățirea reacției serviciilor medicale într-o situație de criză. Activitățile de distrugere a 1187 de tone de pesticide cu sprijinul financiar al Programului NATO Science for Peace s-au încheiat în 2007.

Se desfășoară a doua etapă a reformei militare, care prevede reorganizarea administrației de vârf a Armatei Naționale până la finele lui 2008 în conformitate cu prevederile din IPAP. Institutul Militar va fi reformat potrivit recomandărilor NATO și cu asistența acesteia. Divizarea competențelor între Ministerul Apărării și Statul Major al Armatei este probabil cea mai mare realizare pentru 2007.

Din păcate, implementarea IPAP a fost încetinită și de către demiterea fostului Ministru al Apărării, Valeriu Pleșca și numirea în funcția vacantă a Ministrului Administrației Publice Locale, Vitalie Vrabie. Demitera lui Pleșca a avut loc după un incident de pe teritoriul poligonului de la Bulboaca, când accidental un ofițer a împușcat mortal un civil. Noul ministru, Vitalie Vrabie, a promis că va accelera implementarea IPAP în 2008. O altă înlocuire importantă a avut loc la vârful serviciilor de informații. Președintele Voronin l-a numit pe fostul său consilier, Artur Reșetnicov, în postul de Director al Serviciului de Informații și Securitate. Deocamdată nu este limpede, care va fi misiunea fostului consilier prezidențial în fruntea serviciilor secrete. Oficialii moldoveni nu au înțeles încă faptul că IPAP

nu este doar un plan de acțiuni, ci și un proces de transformare în care trebuie să fie implicate toate structurile statului împreună cu reprezentanții societății civile.

Aprovizionarea energetică și alimentară: riscuri serioase în 2007

Aprovizionarea cu gaz a reprezentat o altă problemă a securității statului. Singurul furnizor al Moldovei este gigantul rus "Gazprom", aflat sub influența autorităților ruse. Un studiu elaborat recent de IDIS-Viitorul despre situația din domeniul industriei gazului a arătat că Gazprom este proprietarul unei părți mari din rețeaua de distribuție de pe teritoriul Moldovei. Autorii consideră că privatizarea rețelelor de distribuție a gazului și cumpărarea acestora de către gigantul rus în 1998 a fost o eroare gravă comisă de către conducerea țării. Ei au recomandat revizuirea relației contractuale cu Gazprom și re-evaluarea acțiunilor Gazprom în cadrul companiei mixte "Moldova Gaz".

Electricitatea este un alt tip de energie, pe care Moldova o cumpără de la vecinul său ucrainean la un preț relativ mic. În acest an, producătorii ucraineni au decis creșterea prețurilor la energie, ceea ce a dus la un război la scară mică al declarațiilor între Moldova și Ucraina. Ucraina a amenințat că va sista livrarea energiei, în timp ce Moldova a declarat că va bloca transportul energiei către regiunea Odessa. După acest conflict, în cadrul ultimei sale apariții televizate la pro-gubernamentală NIT, la 28 decembrie, președintele Voronin a menționat oportunitatea investițiilor moldovenești în energia nucleară, pentru a obține energie electrică mai ieftină. Printre locațiile investiționale, el a menționat România, Bulgaria și Ucraina.

Portul din Giurgiulești a devenit funcțional astfel încât în 2007 primele cargouri cu petrol au intrat deja în port. În desfășurare este construcția tronsonului de cale ferată Cahul-Giurgiulești, care va conecta portul la infrastructura națională.

Aprovizionarea alimentară și rezervele de grâu ale statului au fost alte chestiuni îngrijorătoare. Se prognozează ca în primele luni ale lui 2008, populația să resimtă impactul secetei din 2007.

Modul în care autoritățile au răspuns acestei situații de criză a demonstrat că reacția acestora a fost inadecvată și că în cazul unei calamități de amploare, acestea nu vor fi pregătite să reacționeze prompt.

Identitatea și influența străină

Incapacitatea de a propune un proiect identitar viabil pentru majoritatea populației are o legătură strânsă cu declarațiile anti-românești și recențele acțiuni în această direcție ale partidului de guvernământ. Influența românească este percepută de către autoritățile moldovene drept cea mai mare provocare la adresa securității statului. Doi diplomați români au fost expulzați în luna decembrie fiind acuzați de activități de spionaj. Doi preoți ortodocși români ce oficiau slujbe în bisericile din Sudul Moldovei au fost respinși la vamă și li s-a refuzat intrarea în Moldova. Cu câteva luni înainte, mass media pro-guvernamentală difuza declarațiile ale unui presupus spion român, Mihai Conțiu, ce domiciliază în prezent pe teritoriul Moldovei. Spionul "convertit" a descris întreaga schemă a activităților SIE pe teritoriul Moldovei. Din 2001, acesta fusese angajat al Serviciului român de Informații Externe (SIE) pe teritoriul Moldovei. La scurt timp după aceste dezvăluiri, presa pro-guvernamentală a început să propage îngrijorarea în legătură cu activitățile serviciilor secrete românești în Moldova. Situația seamănă în mare parte cu situația din Belarus și Federația Rusă, de unde sunt expulzați periodic presupuși spioni occidentali.

Care va fi situația în domeniul securității în 2008?

Trebuie constatat faptul că activitatea rețelilor criminale a scăzut în Moldova, pe parcursul ultimilor ani. Desigur există cazuri de trafic cu droguri și cu arme, în mare parte infracțiunile sunt legate de domeniul migrației. După ce România a aderat la Uniunea Europeană, falsificarea pașapoartelor și buletinelor de identitate românești a devenit o afacere profitabilă implicând chiar foști angajați ai Serviciului de Informații și Securitate. Din păcate, controlul democratic asupra sectorului de securitate și militar este foarte slab și din această cauză riscul politizării serviciilor secrete este înalt. În problema separatismului observăm că în timp ce regiunea autonomă Găgăuzia este dispusă din ce în ce mai mult să coopereze cu Chișinăul, perspectivele de soluționare a conflictului cu regiunea separatistă din Estul țării sunt extrem de vagi. Este puțin probabil ca demilitarizarea ambelor părți să înceapă în 2008. În 2008, implementarea IPAP va fi pe agenda centrală a reformelor sectorului de securitate, în timp ce deschiderea altor centre de informare și documentare NATO ar trebui să amelioreze percepția populară asupra Alianței. Pe de altă parte, viitorul summit NATO de la București ar putea fi o oportunitate pentru Moldova de a obține o susținere financiară și tehnică pentru implementarea IPAP, însă contextul actual al relațiilor bilaterale între Chișinău și București nu este unul favorabil acestui demers.

Acest buletin este o publicație analitică lunară bilingvă care are drept scop analiza politicii interne, externe și de securitate a Republicii Moldova.

Autorii "Political and Security Statewatch": Ion Marandici, Sergiu Panainte.

Pentru orice comentarii sau abonare la acest buletin vă rugăm să ne contactați la ghenadie.mocanu@viitorul.org sau idis_viitorul@mdl.net.

Coordonator al buletinului: Ghenadie Mocanu.

Contacte:

Chisinau, Str. Iacob Hincu, 10/1, 2009 MD, Republica Moldova

Tel/fax: (+ 373/22) 21 09 32; 21.36.32; 22.71.30

E-mail: idis_viitorul@mdl.net

Web: www.viitorul.org

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) “Viitorul” reprezintă o organizație de cercetare, educație și de promovare, care activează într-o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, drept, științe politice, management instituțional și strategii.

Misiunea IDIS este de a contribui la creșterea unui mediu liberal și democratic în Moldova, ca și în alte democrații incipiente, consolidarea autorităților locale și regionale, oferirea de asistență la consolidarea societății civile în care cetățenii pot acționa în numele lor în temeiul drepturilor civile și politice de care se bucură; schimbul liber de informație și consolidarea scopurilor care întăresc guvernarea eficientă.

IDIS reprezintă o platformă comună care reunește mai multe grupuri de intelectuali preocupați de succesul tranziției în țările lor spre economia de piață și societatea liberă. IDIS îi ajută pe cetățeni să-și consolideze energiile, valorile și virtuțile civice, oferindu-le suportul moral, intelectual și logistic, în ceea ce privește dezvoltarea de proiecte și inițiative. În virtutea acestei misiuni, IDIS a stabilit mai multe legături utile dintre mediul academic și cel al decidenților politice, generând o bază solidă pentru analiză de politici publice și recomandări pe diverse areale sensibile pentru interesul public, crearea și diseminarea de practici pozitive, standarde de bună guvernare și instrumente credibile de analiză economică.